

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕДИЧНОГО ОБЛАДНАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Бичко М.В.

Полтавський державний медичний університет

Висвітлено актуальні проблеми вищої медичної освіти в Україні й стисло описано власний досвід підготовки майбутніх лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності в умовах вимушеного переходу на дистанційну форму навчання на період карантинних обмежень.

Ключові слова: підготовка, заклади вищої медичної освіти, майбутні лікарі, медичне обладнання, дистанційна форма навчання, педагогічні умови, пандемія.

The article describes the current problems of higher medical education in Ukraine and briefly describes their own experience of training future doctors to use medical equipment in professional activities in the forced transition to distance learning for the period of quarantine restrictions.

Key words: training, institutions of higher medical education, future doctors, medical equipment, distance learning, pedagogical conditions, pandemic.

За останні роки вища медична освіта в Україні зазнала суттєвих змін. В умовах сьогодення, а саме пандемії, спричиненої COVID-19, заклади вищої медичної освіти країни були змушені враз перейти на дистанційну форму навчання на період жорстких карантинних обмежень.

Дистанційне навчання не є винятково новим явищем у освітньому процесі. Проте способи вдосконалення цієї форми навчання стали нині одним із найактуальніших напрямів наукового й методичного пошуку в освітянській галузі. Аналізуючи наукову літературу, можемо стверджувати, що в педагогічній науці й практиці є багато підходів до визначення сутності поняття «дистанційне навчання». Дистанційне навчання є формою організації процесу навчання, яка суміщає в собі традиційні й нові інформаційні технології навчання. Воно ґрунтується на принципі самостійного отримання знань, який, своєю чергою, забезпечується телекомунікаційним принципом донесення до студентів основного навчального матеріалу й інтерактивною взаємодією студентів із викладачами як у процесі навчання, так і під час оцінювання викладачем отриманих студентами знань і навичок у процесі навчання [2; 5].

Ефективність підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності залежить від умов її провадження. Основні педагогічні умови підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності такі:

- 1) створення практико-орієнтованого середовища медичного закладу вищої освіти, що є сприятливим для вивчення медичного обладнання;
- 2) використання системи кейсів у підготовці майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності;
- 3) спрямованість навчального процесу на професійний саморозвиток майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності [1].

Звертаючи увагу на неможливість відвідування практичних занять студентами-медиками на кафедрі медичної інформатики, медичної та біологічної фізики у зв'язку з уведеннями карантинними заходами, що мають на меті запобігання розповсюдженню COVID-19, дистанційна форма навчання є не просто альтернативною традиційному аудиторному навчанню, а й необхідною, що забезпечує реалізацію конституційного права на здобуття освіти й професійної кваліфікації.

Повертаючись до основних педагогічних умов підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності, треба зазначити, що друга і третя педагогічні умови можуть бути виконаними в повному обсязі під час дистанційної форми навчання майбутніх лікарів, а от перша, домінуюча педагогічна умова, потребує особливих умов для її здійснення в максимально наближеному до ідеального вигляді.

Незважаючи на успішне оволодіння різноманітними методами і способами організації дистанційної форми навчання, остання для студентів медичних закладів освіти все ж залишається складною, потребуючи від учасників освітнього процесу спеціальних компетентностей, знань, умінь і навичок, з одного боку, технічного забезпечення, з іншого боку, і готовності до «незвичного» процесу навчання і для студентів, і для викладачів.

У Законі України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014 р.) зазначено, що вищим навчальним закладам України надається автономія щодо питань організації освітнього процесу. Згідно зі ст. 49 Закону України «Про вищу освіту» дистанційна форма навчання є однією з основних форм навчання в закладах вищої освіти і може поєднуватись із очною (денною) формою навчання. Таким чином, використання дистанційної форми навчання у медичних закладах вищої освіти України обумовлено законом [3].

Основним правовим регламентуючим документом дистанційної форми навчання є наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (№ 466 від 25.04.2013 р.), який визначає основні засади організації й запровадження дистанційної форми навчання в освітніх закладах України. Відповідно до п. 2.1 «Положення про дистанційне навчання» дистанційне навчання реалізується шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми навчання; використанням технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах. Строк навчання за дистанційною формою має бути не меншим, ніж строк за денною формою навчання. Згідно з «Положенням про дистанційне навчання» технології дистанційного навчання – це комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні й інформаційно-комунікаційні, що дають можливість реалізувати процес дистанційного навчання в навчальних закладах і наукових установах [4].

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання відповідно є лекції, семінари,

практичні й лабораторні заняття і консультації, які можуть бути проведені в синхронному й асинхронному режимах. У програмі кожної навчальної дисципліни визначено перелік тих практичних занять, які можуть виконуватись у синхронному режимі. Виконання лабораторних робіт дистанційно можливе лише за умови наявності й використання відповідних віртуальних тренажерів чи віртуальних лабораторій. Передача навчальних матеріалів і комунікативна взаємодія між учасниками освітнього процесу забезпечуються передачею відео-, аудіо-, графічної й текстової інформації в синхронному й асинхронному режимах. Виконання контролюючих заходів має забезпечуватися шляхом відеоконференц-зв'язку з обов'язковою аутентифікацією здобувачів освіти.

Описуючи власний досвід проведення практичних занять та консультацій, досвід здійснення процесу керування самостійною роботою майбутніх лікарів із використанням технологій дистанційного навчання, неможливо не зазначити велику кількість позитивних відгуків студентів. Це дає підстави й надалі вдосконалювати й використовувати в освітньому процесі наявні напрацювання в змішаній формі навчання майбутніх лікарів.

Упровадження дистанційної форми навчання для майбутніх лікарів Полтавського державного медичного університету забезпечувалося з використанням платформи «Zoom», застосунку «Google Meet» і Національної освітньої платформи «Всеосвіта». Підкреслимо недолік платформи «Zoom» – обмеження в часі відеоконференції до 40 хвилин і необхідність перепідключення. Хоча це не стало гострою проблемою: багаторазова повторюваність дії приводить до автоматизму під час перепідключення. Серед плюсів використання платформи «Zoom» – наявність дошки з великою палітрою функцій і можливість демонстрації екрана. Такі ж функції наявні й у застосунку «Google Meet».

В умовах дистанційного навчання студентам дуже важливо підтримувати швидкий зворотний зв'язок із викладачами кафедри, що відповідно забезпечувалося створенням груп у месенджерах Viber і Telegram, де студенти отримували швидкі точні відповіді на свої запитання, або, рідше, через електронну пошту. Викладачами кафедри були створені окремі мультимедійні міні-лекції на кожне практичне заняття (для демонстрації під час відеозв'язку), що значно полегшує процес пояснення нового матеріалу й процес його сприйняття студентами. Проте все ж досвід показав, що не можна просто перенести ці лекції на монітори комп'ютерів для онлайн-навчання й отримати високий результат засвоєння матеріалу й оволодіння практичними навичками використання медичного обладнання, ідентичний аудиторній роботі. З цього можна зробити висновок про те, що однією з проблем невідповідності результатів навчання «на моніторі» і аудиторно, на нашу думку, є відсутність можливості повноцінного вербального й невербального впливу на слухачів у певні моменти часу.

Попри наявність позитивних відгуків студентів під час освітнього процесу за дистанційною формою навчання, нами були виявлені певні моменти, що потребують доопрацювання. По-перше, завжди мають місце удосконалення, оновлення й доповнення методичних рекомендації щодо використання технологій дистанційного навчання (час не стоїть на місці, можливості дистанційних технологій щодня змінюються і примножуються). По-друге, викладачам необхідно час від часу проходити курси підвищення кваліфікації, що однозначно допоможуть із процесом організації й засвоєння технологій дистанційної форми навчання. Окрім курсів підвищення кваліфікації, викладачі можуть самостійно відвідувати онлайн-семінари, вебінари, проходити різного роду тренінги які стосуються безпосередньо проблем організації й упровадження методів і засобів дистанційного навчання в освітній процес медичного закладу вищої освіти. Прерогативою таких курсів є те, що, окрім оволодіння новими знаннями й навичками, викладач отримує документ (сертифікат або свідоцтво), що додатково свідчить про його професійне зростання. По-третє, технічне забезпечення освітнього процесу має бути представлене на високому рівні. Сюди відносимо інформаційно-комунікаційне, апаратне, програмне забезпечення, наявність веб-ресурсів, за можливості – відео- й аудіозаписів лекцій, мультимедійних презентацій, лабораторних робіт із методичними рекомендаціями щодо їх виконання, банку тестових завдань для проведення контролю засвоєння нових знань, умінь і навичок студентами, а також доступ до електронних бібліотек медичного закладу вищої освіти, дистанційних курсів тощо.

Отже, упровадження дистанційної форми навчання в медичних закладах вищої освіти України – перш за все вимога епідеміологічної ситуації в усьому світі, потребує належного організаційного, кадрового й технічного забезпечення. Дистанційна освіта є повноцінною й повноправною формою освітньої діяльності поруч із іншими основними формами здобуття вищої освіти. Саме дистанційна форма навчання стала ефективним інструментом провадження освітнього процесу в період карантинних обмежень. Проте дистанційна форма навчання у вищій школі не дає можливості повною мірою забезпечити належну якість саме медичної освіти, оскільки найбільш суттєвим її недоліком є неможливість повноцінної підготовки майбутніх лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності й формування на високому рівні всіх необхідних базових компетентностей лікаря-фахівця, що пов'язані безпосередньо з практичними навичками. Оскільки вагомою перевагою дистанційної форми навчання є її інтерактивність, вважаємо, що вона буде корисною, зручною й цікавою в системі підвищення кваліфікації лікарів, а в процесі навчання й формування професійних компетентностей студентів-медиків найбільш оптимальним упровадженням дистанційної форми навчання є її комбінація з очною формою за нагальної потреби.

Список використаної літератури

1. Бичко М.В. Підготовка майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності: дис. ... к. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2021. 293 с.
2. Бичко М.В., Стеценко С.А. Сутність, особливості, переваги й недоліки, контроль якості знань у дистанційній формі навчання студентів закладів вищої медичної освіти. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти*: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня. 2021 р. Полтава, 2021. С. 23–26.
3. Закон України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 06.10.2021).
4. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (№ 466 від 25.04.2013 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення 06.10.2021).
5. Model for utilizing distance learning post COVID-19 using (PACT)^{TM} a cross sectional qualitative study. URL: <https://bmcomeduc.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s12909-020-02311-1.pdf> (дата звернення 06.10.2021).